

Матеја Матевски,

претседател на Републичката комисија за културни врски со странство

НАШЕТО ПОВРЗУВАЊЕ СО СВЕТОТ

● Изложбата на македонската резба, како последна од манифестациите во рамките на Деновите на македонската култура во Англија, деновиве во Братфорд проговори за македонското творечко живеење со векови. — Отворајќи се кон светот, Македонија годинава се отвори за светот: бројни меѓународни манифестации што се одржуваат кај нас придонесоа за широка размена на духовните вредности на современото човештво и неговото творечко минато

Деновиве во Братфорд, во Велика Британија, беше отворена изложбата на македонската резба. Така старото, угледно и убаво здание на Картрајт — музејот стана домаќин на старите македонски копаничари, отворајќи ги ширум своите големи и прекрасни галерии за нивните дела. Уметноста на непознатите раце што во благородното ткиво на ореовината стрпливо ги длабеа неповторливите форми на слепченските порти и на иконоста сите од другите македонски манастири, розетните и капациите на старите градски куќи, ги помина вековите постојење и зрачење на убавината, го мина големиот простор од македонските гори до северните јоркширски рамнини за да проговори за творечкото живеење со векови, на една земја, Македонија и на еден народ, македонскиот.

Отворањето на оваа изложба пробува во нас повеќе асоцијации што го мултиплицираат нејзиното значење, вредностите што таа ги носи во овој Првата асоцијација е Скопје што веќе живеење.

Првата асоцијација е Скопје што веќе со години е збратимено со Братфорд, тој индустриски град на Англија што во своите музеи љубоморно ги чува спомените на економскиот развој на оваа земја и спомените на процутот на текстилната индустрија, толку живо сврзан за овие краишта. Живите врски што ги развиваат овие два града, нивните универзитети и други институции, ајакнати во солидарноста на скопскиот земјотрес стануваат сведоци на пријателските чувства на македонскиот, на југословенскиот човек и на човекот на Велика Британија. Тие беа и поттикот — во овие англиски предели ноември да ја населат македонската култура. Тоа е втората асоцијација што зрачи со богатството на настаните и доживувањата што ни ги донесоа нам и на британскиот човек петнаесетте дена на културните манифестации од СР Македонија на британска почва.

Деновите на македонската култура се одржаа во рамките на реализацијата на една од најзначајните точки од југословенско — британска програма за културна соработка. Сто и педесетина учесници — музичари, играорци, хористи, универзитетски професори, писатели, филмски и ликовни творци, пред повеќеилјадната британска публика во Лондон, Братфорд, Оксфорд, Норич и уште во четири други града претставија дел од културната традиција и од современиот творечки развој на македонскиот народ и на албанската и турската народност во СР Македонија. Претставувајќи и дел од културата и творештвото на другите југословенски народи и народности, Деновите на македонската култура и укажаа на британската културна и општествена јавност на големиот културен и општествен подем на социјалистичка Југославија потврдувајќи ги уште едни наши традиционални пријателски врски меѓу нашите две земји и народи, кон што со својот интерес и симпатии се придружи британската публика, градовете — домаќини и нивните културни и научни институции, како и значајните органи на земјата — домаќини. Организатори, помагачи и придружници на манифестациите беа и бројни личности од британскиот културен и општествен живот, пријатели на нашата култура и земја, како и членовите на Друштвото на пријателство меѓу Британија и Југославија. Ова најголемо до сегашно претставување на македонската култура во странство и наше најголемо презентирање на британска почва отвора нови патишта за соработка меѓу нашите две земји. Изложбата на уметничка резба го обезбедува тој континуитет, зашто во Братфорд таа ќе биде прикажана и во Лондон, со што навлегуваме во новата година. И тоа е новата асоцијација што го буди отворањето на оваа изложба: континуитетот на соработката.

Ширум отворени врати за духовните вредности

Инаку, ако Деновите на македонската култура во Велика Британија претставуваа еден голем чекор во нашето поврзување со британската култура, тоа не ја исцрпува широката скала на соработката што СРМ во рамките на соработката на нашата земја со светот, ја развиваше во текот на 1979 година и ќе ја развива во иднина. Би било корисно да се споменат некои видови на таа соработка. Прво, СР Македонија беше носител и организатор на големата југословенска манифестација „Југославија во чест на Свети Кирил“ што се одржа оваа година во Рим, Неапол и други градови на Италија, при што италијанската публика имаше можност да се запознае со бројните создавања на југословенските народи и народности во областа на театарот (Италијанската драма од Риска),

музичката (хоровите од Белград и Нови Сад и солисти од Сараево), фолклорот („Танец“ од Скопје), литература (изложба на книги, предавања, лите ратурни вечери), документарните и анимираните филмови. Второ, учество то на СРМ во големата југословенска културна манифестација во Романија беше активно, како што е активно и во широкото презентирање на југословенскиот филм, сликарство, литература, музика, фолклор во странство.

Бројните меѓународни културни манифестации што се одржуваат во Социјалистичка Република Македонија се која година, ги отворија ширум вратите на нашата култура за културата на светот, придонесувајќи за широка размена на духовните вредности на современото човештво и на неговото творечко минато. Десетината меѓународни културни манифестации во македонските градови го збогатуваат широкиот мозаик на големата југословенска културна размена со светот. Тие секоја за себе заслужуваат посебно внимание, но засега само да ги споменеме (Семинарот за македонски јазик, литература и култура во Охрид, Охридскиот музичко-литературен фестивал во истиот град, Струшките вечери на поезијата и, од поново време — Струшката музичка есен, Мајските оперска вечер и светската галерија на карикатури во Скопје, Ликовните колонии во Прилеп и Струмица, Научниот собир на историчарите во Крушево, Меѓународниот собир на преведувачите во Тетово. Ако кон нив се додада ти бројните научни собири од разни области што ги организираат наши видни институции — тогаш размената добива уште поголеми димензии.

Особено е голема соработката што ја развиваат со странство Универзитетот во Скопје и Македонската академија на науките и уметностите, како и бројните други научни и уметнички институции, што говори за нараснатиот интерес во светот за развојот на нашата наука и творештво. Тоа говори и за по растот на интересот за македонскиот јазик и литература што посебно се изразува во македонските лекторати и наставата по македонски јазик и литература на универзитетите во Париз, Неапол, Москва, Хале, Виена, Краков, Прага, Крајова, Чикаго, Копенхаген и други и што открива нови можности во наредните години.

Соработката во областа на ликовната, музичката и филмската уметност, во областа на литературата и театарот овозможува преку светската културна и општествена јавност да се афирмираат културата и творештвото на македонскиот народ, неговиот културен и национален идентитет и неговиот творечки и општествен подем во современа Југославија. Таа ги афирмира достигнувањата на албанската и турската народност во Социјалистичка Република Македонија и севкупниот културен развојот на социјалистичка Југославија.

Потреба и обврска

Говорејќи за ова би требало да се истакне дека соработката што се развива оди во две насоки: како што се претставува нашата култура во странство, уште повеќе се отвораат за културата на другите земји и народи. Иманентна на социјалистичка Југославија, таа отвореност овозможува секојдневно нашиот човек, нашите работни луѓе да се среќаваат и запознаваат со творечките достигнувања на човештвото.

Произлегувајќи се повеќе од интересот на здружениот труд, оваа широка соработка не би можела да се развие без нејзините основни носители: организациите на здружениот труд, асоцијациите и поединците. Иманентно на самата култура, што ширум зрачи со своите човечки пораки, соработката со странство се повеќе станува иманентна на дејствувањето на секоја организација, институција и поединец. Така може и да се сфати и низата странски културни акции во нашата земја и Република — од Деновите на романската култура до Неделата на шведската култура, од Неделата на кубанскиот филм до Неделата на корејскиот филм, од размените на Македонскиот народен театар и Драмскиот театар со театрите во Полска, ЧССР и Бугарија до соработката на Театарот на народностите со театрите од Тирана и Анкара.

Можеби овие редови би можеле да се завршат со следнава информација: деновиве во Скопје пристигнаа две нови книги од македонската литература објавени во странство: Зборник на македонски народни песни на грчки јазик, печатен во Атина и Антологија на македонскиот современ расказ објавена во Ереван, на арменски јазик. Тие не потсетуваат и на поголемиот број македонски книги објавени во странство во последните месеци: Македонски народни песни и поезија на Блаже Конески во Велика Британија, Поезија на Славко Јаневски во ЧССР, Радин во Романија, роман на Божин Павловски во Париз, на Борис Вишински во Атина, поезија на Јован Стрезовски во Романија. Има и други, се разбира. Периодиката во многу земји што ја го посвети своето внимание на македонската литература, тешко може и да се наброи. Што се преведува на македонски јазик — уште потешко.

Тоа укажува дека интензивниот живот, постојниот растеж на нашата култура и творештво, на сето наше општество, ги создаваат и сите услови за широка духовна размена во светот. Тоа е наша потреба, наша обврска.